

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв

АНСАМБЛЬ

Програма
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I-II рівнів акредитації

Спеціальність “Народна художня творчість”
Спеціалізація “Народне інструментальне мистецтво”

Київ – 2005

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв

АНСАМБЛЬ

Програма
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I–II рівнів акредитації

Спеціальність “Народна художня творчість”
Спеціалізація “Народне інструментальне мистецтво”

2005

Видання здійснено на замовлення Державного методичного центру навчальних закладів культури і мистецтв України

АНСАМБЛЬ

Програма для вищих навчальних закладів культури і мистецтв I–II рівнів акредитації, – Вінниця: НОВА КНИГА, 2005. – 12 с.

- Укладач: **В. В. Тихоліз** – викладач Тульчинського училища культури
- Рецензенти: **А. С. Пасинчук** – голова циклової комісії Житомирського училища культури ім. І. Огієнка
Д. Г. Юник – кандидат педагогічних наук, доцент Мелітопольського державного педагогічного університету
- Відповідальний за випуск: **Т. Ф. Стронько**
- Редактор: **Є. Д. Колесник**

Підписано до друку 02.12.05 р. Гарнітура Times
Формат 60×84_{1/16}. Папір офсетний. Друк офсетний.
Обл.-вид. арк. 0,75. Наклад 100 прим.

Видавництво «Нова Книга» м. Вінниця, вул. Стеценка, 46/85
Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК №103 від 30.06.2000 р.
Тел. (0432)52-34-80, 52-34-82 Факс 52-34-81
E-mail: newbook1@vinnitsa.com
www.novaknyha.com.ua

© Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв України, 2005

Пояснювальна записка

У професійній підготовці фахівців народно-інструментального жанру однією з профільюючих навчальних дисциплін є “Ансамбль”. Це своєрідна творча лабораторія, де студенти на практиці застосовують знання і навички, набуті в класах спеціального музичного інструменту, інструментовки, диригування та музично-теоретичних дисциплін. Підготовка керівників ансамблів українських народних інструментів у вищих навчальних закладах культури та мистецтв стає сьогодні особливо актуальною. Це пов’язано передусім із ситуацією, коли кількість аматорських народних оркестрів помітно зменшується, а попит на колективи малих інструментальних форм (ансамблі) – зростає. Поступаючись оркестру кількістю учасників, тембровим розмаїттям та динамічною потужністю, ансамбль народних інструментів має свої неперевершені можливості вишуканого нюансування, сольних імпровізацій, сценічної мобільності і артистичної свободи. Виконавська специфіка ансамблю вимагає від музиканта більшої, ніж в оркестрі, відповідальності за звучання своєї партії, бо тут він є єдиним виконавцем.

Майбутній керівник ансамблю практично оволодіває вмінням побудувати навчальну, виховну, організаційну і творчу роботу в самодіяльному колективі. Заняття в класі ансамблю допомагають розширити світогляд студентів, виховати їх художній смак, розвинути слух, зміцнити музичну пам’ять. В процесі навчання студенти оволодівають методикою роботи з ансамблем.

Мета курсу:

1. Розвиток у студентів художнього смаку на основі кращих зразків інструментального та вокального жанру фольклорної творчості.
2. Сприяти вихованню постійного інтересу до занять музикою, любові до ансамблю та традиційних народних інструментів.
3. Формування відчуття відповідальності, обов’язку, свідомої дисципліни, творчого підходу до роботи.

Основні завдання по навчанню студентів:

- 1) навчити настроювати інструменти ансамблю;
- 2) розвивати навички грамотного читання нот з листа;

- 3) сприяти оволодінню методикою нотації мелодії з фонозапису та відносія музично-пісенного фольклору (транскрипція, розшифровка);
- 4) прищеплювати навички виразного виконання музичних творів в ансамблі;
- 5) ознайомити на практиці з формами та методами репетиційної роботи в ансамблі;
- 6) навчити основним принципам ансамблевого виконавства;
- 7) ознайомити з різноманітним репертуаром для ансамблів;
- 8) прищепити навички організації концертних виступів.

Кожен студент в ансамблевому класі повинен отримати практику керівника колективу, а також практику гри на різних інструментах, які використовуються в ансамблі. Працюючи з колективами різних інструментальних складів, керівник повинен вміти виконувати функції учасника або соліста колективу.

Методичні вказівки

Керівництво класом ансамблю здійснюється досвідченим викладачем, який володіє методикою організації художньо-педагогічного процесу в творчому колективі.

Робота в класі ансамблю ведеться паралельно з заняттям із предметів: “Вивчення народних інструментів”, “Спеціальний музичний інструмент”, “Розшифровка та запис фольклору”, “Інструментознавство” та інші.

Викладач, який веде даний предмет, повинен тісно використовувати міжпредметні зв'язки.

Робота класу ансамблю розпочинається з комплектування складу ансамблю залежно від кількості студентів в групі та наявності музичних інструментів.

Орієнтовний склад ансамблю

№ п/п	Назва інструментів	Кількісне співвідношення виконавців		
		10 чол.	6 чол.	4 чол.
1.	Сопілка	1	1	1

2.	Окарина	1	-	-
3.	Най	1	-	-
4.	Скрипки	2 (I-II)	1	-
5.	Баян	1	1	1
6.	Цимбали	1	1	1
7.	Ударні	1	1	1
8.	Кобза	1	-	-
9.	Контрабас	1	1	-

На першому занятті керівник ансамблю знайомить студентів з історією розвитку інструментів, їх побутуванням в різних регіонах країни, із сучасним станом народного виконавства, з метою, завданням, формами та методами роботи класу ансамблю.

Період становлення ансамблю пов'язаний з оволодінням інструментами, вивчення прийомів звуковидобування, звуковедення, формування навичок правильного голосоведення.

Особливу роль на першому етапі повинні відігравати колективні унісонні вправи, націлені на засвоєння всіма учасниками ансамблю навичок гри на інструментах. Розвиток навичок ансамблевої гри студентів повинен йти по лінії грамотного виконання своєї партії з точним дотриманням всіх авторських вказівок та вимог керівника.

Важливим засобом виховання в підготовці учасників ансамблю до наступної професійної діяльності є концертні виступи.

Концерт – це діюча форма пропаганди кращих зразків музичної культури і народного інструментального виконавства. Виступи ансамблю прищеплюють студентам відповідальність до всієї навчальної роботи.

Вимоги по підбору репертуару

Репертуар ансамблю – це засіб музично-естетичного виховання виконавської майстерності студентів, тому він повинен бути високо-

художнім, відповідати вимогам ідейності та народності. Вміло підібраний репертуар допомагає творчому зростанню ансамблю, знайомить з кращими зразками інструментальної музики, сприяє розвитку художнього смаку студентів, прищеплює їм любов до майбутньої професії.

Репертуар ансамблів українських народних інструментів має свої певні характерні риси і відмінності, за якими він відрізняється від репертуару подібних колективів інших народів. Твори, які виконують ансамблі українських народних інструментів, передусім пов'язані з народною пісенною і танцювальною творчістю українців.

На основі музичної літератури, народної музичної творчості, використовуючи репертуарні збірники, звукові записи, автентичний фольклор, керівник колективу повинен вміти відібрати художньо-вартісний музичний матеріал з урахуванням жанру, художнього стилю, ступеню виконавської складності творів.

Розрахунок годин по семестрах

Курс	Семестри	Кількість тижнів	Кількість год на тиждень	Кількість годин на семестр	
				Аудиторні заняття	Самостійна робота студентів
2	IV	21	2	42	8
3	V	16	2	32	32
3	VI	21	4	84	40
4	VII	16	2	32	32
4	VIII	14	4	56	20
Загальний обсяг годин				246	132

ЗМІСТ КУРСУ

IV семестр

Вступ. Історична довідка про ансамблі українських народних інструментів. Сучасні ансамблі. Мета, завдання, форми та методи вивчення предмету "Ансамбль".

1. Визначення інструментів, на яких гратимуть учасники колективу, враховуючи їх музичні здібності, анатомо-фізіологічні дані та бажання.
2. Робота над строем та якістю звучання.
3. Робота над нескладними колективними одноголосними вправами, творами простої форми та фактури викладення, вироблення вміння чути звучання мелодії та акомпанементу.
4. Робота над п'єсами. Гра студентів на різних ансамблевих інструментах.
5. Удосконалення навичок читання нот з аркуша.
6. Розвиток слухового контролю.

Орієнтовний репертуарний план

1. Український народний танець "Тропотянка".
2. Український народний танець "Кривуляк".
3. Українська народна пісня "Ой, чие то весіллячко".
4. Українська народна пісня "Ой, гиля-гиля, гусоньки, на став".
5. Козачок "Коза".
6. Український народний танець "Гуцулка".
7. Український народний танець "Гіндрик".

V семестр

1. Робота над удосконаленням прийомів гри на ансамблевих інструментах.
2. Робота над спільним ансамблевим вступом та закінченням гри творів.
3. Продовження роботи над якістю звуку. Засвоєння основних прийомів гри на ансамблевих інструментах.

4. Розвиток слухового контролю за мелодією та акомпанементом.
5. Робота над нескладними п'єсами для ансамблю.
6. Робота керівника з ансамблем. Виховання майстерності ансамблевої гри (робота над штрихами, динамікою, аплікатурою, фразуванням).
7. Збільшення та зменшення сили звуку.
8. Розвиток навиків по підбору мелодії на слух.

Орієнтовний репертуарний план

1. Українська народна пісня “Молодички молодії”.
2. Обр. В. Гекер “Ніжинська полька”.
3. Український народний танець “Козак”.
4. Український народний танець “Козачок”.
5. Український народний танець “Аркан”.
6. Український народний танець “Решето”.
7. Український народний танець “Туцулка”.
8. Український народний танець “Волох”.
9. Балканська мелодія “Гайдук”.

VI семестр

1. Робота над поліпшенням якості звучання та інтонування.
2. Удосконалення навичок ансамблевої гри.
3. Робота над розвитком музичного смаку.
4. Виховання творчої дисципліни.
5. Розвиток поліфонічного, гармонічного мислення та музичної пам'яті.
6. Формування ансамблевої злагодженості.
7. Робота над раптову зміною динаміки.
8. Розвиток вмінь по підбору на слух простих мелодичних побудов та акомпанування найпростішими фактурними варіантами.
9. Робота над фразою в творах кантиленного характеру.

Орієнтовний репертуарний план

1. Український народний танець “Плескач”.
2. Український народний танець “Гвоздик”.
3. Український народний танець “Волошка”.

4. Український народний танець “Гопак”.
5. Українська народна пісня на сл. Т. Шевченка, в обр. В. Гуцала “Якби мені черевики”.
6. Українська народна пісня в обр. Ю. Кроткевича, інструментовка В. Самойленка “Ой, піду я собі в зелений гайочок”.
7. “Буковинський старовинний весільний козачок” (обр. Д. Попічука).

VII семестр

1. Виховання виконавської волі, самостійності у вирішенні художніх завдань інтерпретації.
2. Робота по підвищенню виконавської майстерності.
3. Акомпанування танцювальному колективу, хору, солістам.
4. Практичні навички, прийоми та методи самостійного вивчення партитур для ансамблю.
5. Робота над поліфонічними творами з використанням підголоскової поліфонії.
6. Розвиток педагогічних та організаторських здібностей студентів.
7. Робота над вивченням, пізнаванням та відтворенням рис стилю музики різних регіонів України та періодів історії.

Орієнтовний репертуарний план

1. Д. Попічук. “Концертна п'єса” на тему української народної пісні “Ой вербо, вербо”.
2. В. Дутчак. “Стерненка з Поточися”.
3. Обр. М. Голючека: “Молдавська сирба”.
4. Варіації на тему української народної пісні “Добрий вечір, дівчино”; музика О. Незовибатька.
5. Український народний танець “Тропак”.
6. Український народний танець “Опришки”.
7. Український народний танець “Завиванець”.
8. Український народний танець “Коломийка”.

VIII семестр

1. Розвиток музично-виконавських навичок, грамотне виконання різних за жанром творів.

2. Робота над вмінням бачити, чути та відтворювати нотний текст з усіма деталями.
3. Збереження темпоритму ансамблю під час виконання музичних творів.
4. Використання різноманітних прийомів звуковидобування на інструментах ансамблю.
5. Засвоєння творів складних форм.
6. Робота над збалансуванням звучання ансамблевих партій.
7. Удосконалення навиків ансамблевого виконання. Вироблення єдиного виконавського стилю.

Орієнтовний репертуарний план

1. Український народний танець “Жевжулька”.
2. Український народний танець “Козачок зі свистом”.
3. Білоруський народний танець “В’язанка”.
4. Обр. В. Попадюка: “Українські народні мелодії”.
5. В. Дутчак. “Покутський образок”.
6. В. Гекер. Жартівлива полька “Топ-га-гов”.

Список рекомендованої літератури

1. *Голючек М. С.* Ансамбль українських народних інструментів. Навч. посібник. Част. I, К.: КНУКіМ, – 2003.
2. *Голючек М. С.* Ансамбль українських народних інструментів. Навч. посібник. Част. II, К.: КНУКіМ, – 2003.
3. *Незовибатько О.* Школа гри на українських цимбалах. К.: Мистецтво, 1966.
4. *Гуцал В.* Інструментовка для оркестру українських народних інструментів. К.: Музична Україна, 1988.
5. *Гуцал В.* Украинские народные наигрыши. М.: Музыка, 1986.
6. *Попадюк В. І.* “Троїсті музики”. К.: Музична Україна, 1990.
7. *Гуменюк А. І.* Інструментальна музика. К.: Наукова думка, 1972.
8. *Пшеничний Д.* Інструментовка для оркестру народних інструментів. К.: Музична Україна, 1985.
9. *Іваницький А.* Українська народна музична творчість. Видання II. К.: Музична Україна, 1999.
10. Музичний фольклор з Полісся у записах Ф. Колеси та К. Мошинського. К.: Музична Україна, 1995.
11. *Гуцал В.* Грає оркестр українських народних інструментів. К.: Мистецтво, 1978.
12. *Іванов П.* Оркестр українських народних інструментів. К.: Музична Україна, 1981.
13. *Гуменюк А.* Українські народні музичні інструменти. К.: Наукова думка, 1967.